

16. Колосов М. А. Очерк истории звуков и форм русского языка с XI по XVI столетие. Варшава, 1872. 192 с.

17. Олійник І. С. Питання історичної фонетики української мови в працях О. О. Потебні. О. О. *Потебня і деякі питання сучасної славістики*: матеріали III Республіканської славістичної конф., присвяченої 125-річчю з дня народж. О. О. Потебні (Харків, 23-27 груд. 1960 р.). Харків: вид-во Харк. ун-ту, 1962. С. 43–54.

18. Плачинда В. П. Павло Гнатович Житецький. Київ: Наук. думка, 1987. 208 с.

19. Потебня А. А. Два исследования о звуках русского языка. I. О полногласии, II. О звуковых особенностях русских наречий. Воронеж, 1866. 2, 156, III с.

20. Потебня А. А. Заметки о малорусском наречии. Воронеж, 1871. 138 с.

21. Потебня А. А. История русского языка: лекции, читанные в 1882-3 ак. г. в Харьковском ун-те [Публикация С. Ф. Самойленко] / відп. ред. Г. П. Іжакевич. Київ: Наук. думка, 1981. С. 119–168.

22. Потебня А. А. К истории звуков русского языка: этимологические и другие заметки. Варшава, 1880. Ч. 2. С. 57.

23. Потебня А. А. Общий литературный язык и местные наречия. *Олександр Опанасович Потебня*: ювілейний збірник до 125-річчя з дня народж. Київ: Вид-во АН УРСР, 1962. С. 63–77.

24. Трубецкой Н. С. Основы фонологии. Москва: Изд-во иностр. лит., 1960. 372 с.

25. Франчук В. Ю. А. А. Потебня: книга для учащихся. Москва: Просвещение, 1986. 143 с.

Роман В.

– старший викладач кафедри германської та слов'янської філології
Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161'373.45''19/20''

ВПЛИВ ЕКСТРА- ТА ІНТРАЛІНГВАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У МОВІ-РЕЦИПІЄНТІ

У статті проаналізовано вплив екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників на процес адаптації лексичних запозичень у мові-реципієнті. Розкрито погляди європейських мовознавців кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. стосовно головних мовних та позамовних причин запозичень однієї мовою іншою із зосередженням уваги на теоретичних проблемах адаптації лексичних запозичень. Визначено і охарактеризовано основні класифікації екстра- та інтралінгвальних чинників адаптації лексичних запозичень у лінгвоісторіографічному аспекті. Обґрунтовано, що для зазначеного періоду характерним стає розгляд лінгвістичних явищ у тісному зв'язку з змінами суспільно-політичних умов.

Ключові слова: екстра- та інтралінгвальні чинники, процес адаптації, мовна система, лексичне запозичення, мова-реципієнт, лінгвоісторіографічний аспект.

Роман В.

– старший преподаватель кафедры германской и славянской
филологии Донбасского государственного педагогического
университета

ВЛИЯНИЕ ЭКСТРА- И ИНТРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА ПРОЦЕСС АДАПТАЦИИ ЛЕКСИЧЕСКИХ ЗАИМСТВОВАНИЙ В ЯЗЫКЕ-РЕЦИПИЕНТЕ

В статье проанализировано влияние основных экстралингвальных и интралингвальных факторов на процесс адаптации лексических заимствований в языке-реципиенте. Раскрыты взгляды европейских лингвистов конца XX ст. – начала XXI ст. относительно языковых и внеязыковых причин заимствований одним языком другим с акцентированием внимания на теоретических проблемах адаптации лексических заимствований. Определены и охарактеризованы основные классификации экстра- и интралингвальных факторов адаптации лексических заимствований в лингвоисториографическом аспекте. Обосновано, что для указанного периода характерным становится рассмотрение лингвистических явлений в тесной связи с изменениями общественно-политических условий.

***Ключевые слова:** экстра- и интралингвальные факторы, процесс адаптации, языковая система, лексическое заимствование, язык-реципиент, лингвоисториографический аспект.*

Roman V.

– Senior Lecturer, Department of Germanic and Slavonic Linguistics,
Donbas State Teacher's Training University

THE INFLUENCE OF EXTRA- AND INTRALINGUAL FACTORS ON THE PROCESS OF ADAPTATION OF LEXICAL BORROWINGS IN THE LANGUAGE-RECIPIENT

The article outlines the scientific investigation dedicated to the influence of extra- and intralingual factors on the process of adaptation of lexical borrowings in the language-recipient in the linguistic works. The views of European linguists at the end of the XXth – the beginning of the XXIst century are revealed concerning the main external and internal causes of borrowings with the emphasis on the theoretical problems of adaptation of loan words. The main classifications of extra- and intralingual factors of adaptation of lexical borrowings are identified and characterized in the light of linguo-historiographic aspect. It is proved that it has become characteristic to consider the linguistic phenomena in close connection with the changes of socio-political conditions in the investigated period.

***Key words:** extralingual and intralingual factors, process of adaptation, language system, lexical borrowing, language-recipient, linguo-historiographic aspect.*

Постановка проблеми. Дослідження останніх років з усією очевидністю доводять, що при розв'язання лінгвістичних проблем необхідно враховувати не тільки власне внутрішньомовні фактори, але й екстралінгвальні чинники. Проблема співвідношення лінгвальних чинників (мовна система) і екстралінгвальних особливостей постійно постає в лінгвістичній літературі у зв'язку з розглядом різних питань у галузі мовознавства. Мова як засіб комунікації пов'язана з соціальною структурою численними і складними зв'язками. Мовні контакти мають місце як при безпосередніх контактах народів, так і при відсутності їх, утворюючи при цьому важливу частину опосередкованих контактів культур. Одним із серйозних чинників взаємодій цивілізацій є запозичення лінгвістичних одиниць, яке одночасно репрезентує собою певну фазу в процесі запозичення культурних цінностей. Процеси

взаємовпливу і запозичення в мовах світу відбуваються настільки часто, що викликають необхідність спеціального дослідження. Усяке запозичення і вплив здійснюється людьми, і зрозуміло, що запозичення характеризують одну з важливих сторін діяльності людини в мові [11].

Аналіз останніх досліджень. Питання лексичного запозичення активно розробляється в лінгвістиці. Дослідженням причин запозичення іншомовних слів займалися багато лінгвістів. Перші роботи з зазначеної проблематики з'явилися в кінці XIX ст. Слід відмітити участь учених з різних країн, спеціалістів з різних мовних ареалів, які вбачали наукову значимість і актуальність дослідження проблем засвоєння запозиченої лексики крізь призму соціолінгвістичного підходу. Головні здобутки належать таким видатним вченим першої половини XX ст., як І. О. Бодуен де Куртене, В. О. Богородицький, Л. А. Булаховський, В. В. Виноградов, Г. О. Винокур, Б. О. Ларін, Є. Д. Поливанов, А. М. Селіщев, Л. В. Щерба, Л. П. Якубинський, Р. Шор, Г. Шухардт, Ш. Баллі, Ф. Брюно, Ж. Вандрієс, А. Мейє, В. Пізані, А. Сеше та ін. Друга хвиля інтересу до проблеми процесу лексичного запозичення припала на другу половину XX століття. Вони описані в дослідженнях таких зарубіжних та вітчизняних фахівців – В. Є. Акуленко, Р. О. Будагов, Л. П. Крисін, О. А. Леонтьєв, Д. С. Лотте, М. М. Маковский, А. Мартіне, О. М. Мороховський, О. Г. Муромцева, О. О. Реформатський, С. В. Семчинський, О. М. Сендровиць, Ю. С. Сорокін, Е. Хауген, М. М. Шанський, О. Б. Шахрай та ін.

Наприкінці XX – початку XXI століття мовознавці посилили увагу як до теоретичного осмислення, так і до практичного опрацювання матеріалу. Важливе значення екстралінгвальних причин і їх провідну роль у процесі лексичного запозичення підкреслюють багато лінгвістів, а саме: Б. М. Ажнюк, Л. М. Архипенко, О. П. Бодик, К. В. Брітікова, Г. В. Дружин, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Е. С. Літвінова, Є. В. Маринова, У. Л. Мрозицька, Т. М. Полякова, Т. О. Попова, Г. А. Сергєєва, О. А. Стишов.

Сучасними дослідниками активно вивчаються процеси освоєння лексичних запозичень на фонетичному, граматичному, лексичному рівнях (Л. М. Архипенко, Я. В. Битківська, Г. В. Дружин, Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Ж. В. Колоїз, Є. В. Маринова, Т. М. Полякова, Г. А. Сергєєва та ін.). Учені зосереджували увагу як на окремих рівнях адаптації, так і на розгляді процесу адаптації в цілому. Освоєння іншомовних слів в мові-реципієнті розглядається як об'єктивний закономірний процес фонетичного, морфологічного, лексико-семантичного перетворення за внутрішніми законами мовної системи.

Активізація лексики іншомовного походження зумовлює різноманітні дискусії в суспільстві взагалі та серед лінгвістів зокрема. Існує декілька підходів до класифікації запозиченої лексики, один з яких пов'язаний з трансформаційними процесами, спричиненими зовнішніми (екстралінгвальними) і внутрішніми (інтралінгвальними) чинниками. Водночас подальше опрацювання теми, поява нових матеріалів

викликає необхідність нового звернення до проблеми, оскільки поява нового слова – безперервний процес, що вимагає постійної уваги та вивчення. Нові слова, які постійно з'являються, потребують різнобічного опису. Проте спеціальних праць лінгвістично-історіографічного характеру, в яких було б докладно проаналізовані та систематизовані основні мовні та позамовні чинники виникнення лексичних запозичень у мові-реципієнті кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст., в мовознавстві немає, чим зумовлюється **актуальність** обраної теми.

Таким чином, **метою** пропонованої статті є дослідити природу екстра- та інтралінгвальних причин уходження і адаптації лексичних запозичень у мові-реципієнті кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. Питання теорії запозичень досі залишається суперечливим, а відтак це позначається на вирішенні конкретних практичних завдань. Отже, **завдання** нашої роботи полягають у розкритті поглядів європейських мовознавців кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. стосовно головних мовних та позамовних причин запозичень однієї мовою іншою із зосередженням уваги на теоретичних проблемах адаптації лексичних запозичень; у визначенні і характеристиці основних класифікацій екстра- та інтралінгвальних чинників адаптації лексичних запозичень у лінгвістично-історіографічному аспекті.

Поставленні в дослідженні завдання вирішуються за допомогою актуалістичного методу, який є загальнонауковим методом теоретичного рівня наукового пізнання [3, с. 6].

Виклад основного матеріалу. Беручи до уваги той факт, що термін «запозичення» багатогранний і його значення варіюється в різних областях лінгвістики, в даному дослідженні під запозиченням розуміється як сам процес появи і закріплення в мові іншомовного елемента, так і його результат, тобто сам іншомовний елемент. Проблема лексичного запозичення займає в лінгвістиці важливе місце, бо вона висвітлює одне з явищ взаємодії мов. Як відзначав С. В. Семчинський, «Мова не існує як самостійне, автономне явище. Вона існує в нерозривному зв'язку з суспільством та його багатограним життям, тому закони її розвитку можна зрозуміти, якщо вивчати її у зв'язку з історією народу – носія цієї мови. Для того, щоб пояснити явища мови даного народу, слід знати історію цього народу, його зв'язки з іншими народами» [10, с. 23–24].

Причини запозичень можуть бути різними, і число таких причин настільки велике, що їх можна розділити на дві великі категорії – екстралінгвальні (позамовні) та інтралінгвальні (мовні).

Результати проведеного дослідження дають змогу констатувати, якщо прослідити історію вивчення й фіксування іншомовної лексики в мові, яку подано у працях сучасних дослідників, то мовні та позамовні чинники, так чи інакше, впливали на позиції фахівців щодо доречності запозичених слів і способів їх фіксації та кодифікування. Спроби дати популярне тлумачення екстра- та інтралінгвістичних причин входження

іншомовних слів зробили, зокрема Л. М. Архипенко, Л. В. Гребинник, Д. В. Мазурик, У. Л. Мрозіцька, В. П. Сімонок, О. А. Стишов.

В аспекті досліджуваної проблеми вважаємо за необхідне підкреслити, що основою для дослідження зазначеного питання може слугувати бачення розгляду класифікації екстра- та інтралінгвальних чинників процесу адаптації іншомовних слів Л. П. Крисіна. У полі зору лінгвіста виступає класифікація чинників уходження і згодом адаптації запозичення нових слів, яку наш погляд, можна вважати найбільш ґрунтовною і загальноприйнятною. Загалом усі дослідники в своїх роботах брали до уваги цей принцип, але спосіб реалізації та трактування у кожного ученого неоднаковий. У своїй роботі автор підкреслює «нерозчленований» характер дослідження причин запозичення до середини ХХ століття, а також вказує на те, що «сам перелік причин був намічений в цілому вірно, оскільки в дійсності запозичення представляє собою процес, обумовлений складним комплексом лінгвістичних і екстралінгвістичних причин» [6, с. 22]. До екстралінгвальних причин запозичення слів однієї мови іншим лінгвіст відносить «наявність більш-менш тісних політичних, економіко-промислових і культурних зв'язків між народами – носіями мов»: тобто «всякого роду зовнішні впливи» неминуче відбиваються в лексиці як в найбільшою мірою «відкритою» мовної області [там само, с. 21].

Стосовно мовних чинників, учений встановив п'ять етапів засвоєння іншомовного слова у мові-реципієнті: початковий, який характеризується вживанням іншомовного слова в тексті в його властивій орфографічній, фонетичній і граматичній формі, без транслітерації і транскрипції, як своєрідне вкраплення; другий етап, який характеризується пристосуванням слова до системи мови-реципієнта за допомогою відповідних граматичних форм, вживання іншомовного слова у тексті в лапках, з коментарем (наприклад, за Л. П. Крисіним, *roast-beef* стає *ростбіф*; *affectation* – *аффектація*); третій етап – втрата іншомовним словом ознак незвичності і набуття ним рівноправності з іншими словами мови-реципієнта, але на цьому ступені можуть зберігатися жанрово-стилістичні і соціальні особливості; ознакою четвертого етапу є адаптація іншомовного слова згідно стилістичних норм мови-реципієнта, тобто втрата ситуативних, стилістичних і соціальних обмежень слововживання, етап унормування значення; завершальний етап засвоєння іншомовного слова – лексико-семантична адаптація, тобто реєстрація слова в тлумачному словнику. Факт фіксації слова в словнику вказує на те, що слово належить до лексико-семантичної системи мови [6, с. 37–44].

Причини запозичень можуть бути різними. Розглянемо основні класифікації мовних та позамовних чинників запозичень, за допомогою яких збагачується словниковий склад мови. Екстралінгвальні та лінгвальні причини можуть розглядатися у діахронічному і синхронічному аспектах, оскільки для кожної епохи характерним є свій набір причин запозичення, але є й причини, характерні для всіх епох,

тобто є причини постійні і змінні [1, с. 58–62]. Економічні, суспільно-політичні, культурні причини властиві всім епохам. Ці три головні чинники мовного контактування привели до різноманітних класифікаційних розподілів. Так, Л. М. Архипенко подає детальну класифікацію екстралінгвальних причин, які сприяють входження слова до вжитку і подальшій адаптації лексичних запозичень в мові-реципієнті, а саме: *економічні* (докорінна зміна економічного устрою в Україні, формування відносин західного типу; вивчення американського зразка ринкових відносин і ринкової економіки та ін.); *суспільно-політичні* (зміна надбудови у зв'язку із перебудовою політичної системи і зміною економічного базису; переорієнтація з комуністичної ідеології на демократизацію в усіх галузях суспільного життя та ін.); культурні та культурно-побутові (розвиток нових напрямків у художній літературі, кінематографі, театрі, музиці, архітектурі; культурні акції творчих колективів різних країн; туристичні поїздки; зміни у ставленні до моди, бажання прилучитися до сфери моди, до нової естетики; активне культивування західного способу життя; вільний доступ до новинок західної поп-музики та ін.); *наукові* (відкритість наукових досягнень, що виявляється у доступності наукового матеріалу тієї чи іншої країни; розширення інформаційного поля, глобалізація інформаційних систем і надзвичайна інтенсифікація обміну інформацією як наслідок науково-технічного прогресу; обмін науковими кадрами і досягненнями; участь у симпозиумах і конференціях; здійснення спільних наукових проектів); *соціально-психологічні* (бажання позбавитися разом зі старим суспільним устроєм і слів, які були притаманні певному епосу; мода на розкутий стиль поведінки, зокрема американців; престижність іноземної мови, сприйняття іноземного слова як престижнішого порівняно з власним; етичні норми людських стосунків, які сприяють прагненню до евфемістичності при використанні слів) [там само, с. 60–62].

Л. М. Архипенко, досліджуючи процес адаптації на всіх рівнях в українській мові, запропонувала класифікацію ознак асимільованості іншомовного запозичення і визначила початковий етап, поглиблений та етап повного освоєння, кожному з яких відповідає певний ступінь адаптації: низький, середній та найвищий [2005, с. 6–7]. У структурі кожного етапу виділяються ознаки запозиченого слова, які стосуються всіх рівнів мови-реципієнта, а саме: 1) фонетичного, у тому числі графіки й орфографії; 2) лексико-семантичного; 3) морфологічного, у тому числі й словотвору; 4) семантичного, а також рівня мовленнєвого, комунікативного.

Характеризуючи перший (початковий) етап процесу адаптації, Л. М. Архипенко виходить з тлумачення, що визначає момент і початок процесу запозичення. Цьому етапу властиве графічне переоформлення іншомовного слова, перехід від латиниці до кирилиці. Другий (поглиблений) етап адаптації іншомовних слів характеризується лінгвістом, як функціонуванням та використанням у мовленні. На цьому етапі відбувається співвіднесення з граматичними категоріями мови-

реципієнта, виявляються парадигматичні зв'язки: полісемія, синонімія, антонімія. До третього етапу повної адаптації відносяться лексикографічна обробка, регламентація; на цій стадії з'являються похідні від запозичених основ, відбувається селекція, визначення понять, входження до граматичних категорій мови-реципієнта. Зокрема, ще однією складовою частиною запропонованої класифікації Л. М. Архипенко є прийом, який диференціює ознаки трьох етапів адаптації іншомовних слів на фонетичному, графічному, орфографічному, словотвірному, лексико-семантичному, синтаксичному, комунікативному рівнях мовної системи. Кожному етапу класифікації за ступенем засвоєння іншомовного слова відповідає певний ступінь адаптації: для початкового етапу він низький, для поглибленого етапу – середній, а для етапу повного освоєння – найвищий. Класифікація іншомовних слів за ступенем засвоєння розглядається як зміна ряду етапів, кожний з яких видається відносно завершеним, що дозволяє зіставляти його з іншими.

Досліджуючи лексико-семантичну рецепцію іншомовної лексики в соціолінгвістичному аспекті, В. П. Сімонок стверджує, що на запозичення, як і на розвиток мови взагалі, впливають зовнішні та внутрішні чинники. Основними позамовними чинниками вчений вважає, так звану, основну тріаду факторів, а саме політичні, економічні та культурні зв'язки між народами. Зовнішні відбивають зв'язки мови з різними сторонами людського існування й історії суспільства, через які відбувається зв'язок історії мови з історією народу. Ці чинники стають детермінантами, які безпосередньо визначають розвиток лексики. Будь-які зміни у світі матеріальних речей, суспільних установ, духовному житті людини потребують запозичування відповідних найменувань. Науковець висловлює думку про те, що причинами запозичень можуть бути переваги однієї мови у певній галузі, престиж (престиж народу у військових, політичних, економічних відношеннях; престиж у духовному, літературному, науковому, релігійному житті тощо). Зазначене положення В. П. Сімонок ілюструє наступним прикладом: вплив французької мови, коли Франція стала гегемоном у культурному житті та філософії у XVII – XVIII ст., у наші дні перевагу має англійська мова [12, с. 4–12].

Загальновідомо, що різні мови розвиваються різними темпами і перебувають на різних етапах розвитку, що може зумовлюватися різними соціально-економічними, матеріальними та духовними умовами життя того чи іншого народу. В аспекті досліджуваної проблеми викликає інтерес і класифікація Д. В. Мазурик. Розглядаючи чинники, які зумовили активні інноваційні процеси в лексиці української мови поповнення словникового складу, лінгвіст до зовнішніх факторів відносить: розвиток політичного устрою України та вихід її на міжнародну арену як незалежної держави; економічні умови життя людини та нова політико-правова організація суспільства та перетворення в ньому, пов'язані з переходом від соціалістичної

планової економіки до господарювання за ринковими законами; розвиток науки і техніки; демократизація українського суспільства та його інтеграція в міжнародний культурний та інформаційний простір; розширення геополітичного впливу окремих націй та держав [7, с. 5–7]. До мовних відносить семантичну валентність, адекватне сприйняття лексичних запозичень-англіцизмів завдяки інтернаціональним мовним елементам та наявності продуктивних формальних засобів.

Міркування В. П. Сімонок частково поділяє Я. В. Битківська щодо поглядів на визначення білінгу. Учений визнає, що в умовах контактування генетично й географічно віддалених мов вона дотримується класифікації мовних контактів Ю. О. Жлуктенка, згідно з якою англійська та українська мовні системи мають випадковий, казуальний зв'язок, результатом якого є явище білінгвізму. Двомовність у дослідженні Я. В. Битківської має індивідуальний характер і поширена в межах певної соціальної групи, де володіння англійською мовою та використання її елементів зумовлене професійною діяльністю [2, с. 5–6].

Розглядаючи лексико-семантичні зміни в мові-реципієнті, О. А. Стишов досліджує позамовні і внутрішньомовні чинники сучасного розвитку національного лексикону. Так, учений звертається до фактів позамовного характеру, зокрема саме тих, які активно діють у мові новітніх мас-медіа в досліджуваній період. Він виділяє такі фактори: демократизація суспільного життя; істотне послаблення цензури; статус української мови як офіційної; зміни в соціальній структурі українського суспільства; практичні потреби мовців (самовираження в мові); мода на певні слова – естетичні смаки певної доби; пошуки нових засобів вираження [13, с. 21–22]. З нашої точки зору, новаторським є підхід ученого до етапів освоєння неологізмів. Про це свідчить запропонована О. А. Стишовим класифікація розподілу нових слів: 1) *моментальні входження*: нові слова виникають відразу з появою важливих і актуальних реалій: *Чорнобиль, відеозал, державобудування*; 2) *поступові входження*: слова апробуються в мові через вживання у синонімічних рядах, пор.: *автозаправний* (пор. *автозаправочний*), *виставковий* (пор. *виставочний*), *позикоутримувач* (пор. *позикодержатель*); 3) *несподівані (випадкові) входження* – оказіональні текстові утворення, які після тривалого вживання в результаті активного вживання ввійшли до словника, напр.: *ірландизація* «втрата корінною нацією своєї мови і послуговування мовою метрополії, що є першим кроком до денационалізації» [там само, с. 239–251].

Опис закономірностей функціонування запозичень в умовах сучасної мовної ситуації, встановлення зв'язку між внутрішньосистемними закономірностями мовної еволюції, її зовнішніми факторами у співвідношенні із прагматичними, соціолінгвістичними аспектами вказується в роботі Г. Д. Дружина. Він виділяє загальні причини, але серед них рушійними є екстралінгвістичного характеру, а саме: наукові потреби, які йдуть шляхом спеціалізації знань або їхньої

глобалізації; модою – пануванням у певному середовищі тих чи інших смаків; потребою у формуванні ідеологічного фундаменту, здатного об'єднати соціум і у визначеній мері маніпулювати їм; комунікативною актуальністю – як для всього суспільства, так і для окремих його шарів; евфемізацією – зм'якшенням вираження за рахунок малознайомого мовного матеріалу; потребами публіцистики, покликаними відбивати стан суспільної свідомості впливати на нього [5, с. 3–5].

Разом з політичними, соціальними та економічними зрушеннями та новими підходами щодо зміцнення й розвитку відносин між державами С. А. Федорець виділяє зміни в суспільстві, які неодмінно відбиваються й у мові, зростання інтернаціоналізації характеру науки, глобалізація світового інтелектуального ринку та вдосконаленні вмінь і навичок фахівців-перекладачів, прагнення учасників мовного контакту до взаємного пристосування та спрощення мовних систем, що призводить до інтенсифікації процесів запозичування у взаємодіючих мовах [14, с. 1–4].

Кожна з названих вище причин своєрідно впливає на процес освоєння лексичних запозичень, на певний час, необхідний для їхньої адаптації до системи мови-реципієнта, на ступінь і способи трансформації в системі.

Здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки. Запозичення – це універсальне мовне явище, яке полягає в акцепції однією мовою лінгвістичного матеріалу з іншої мови внаслідок екстра- та інтралінгвальних контактів між ними, які розрізняються за рівнем та формами. Вивчення процесу запозичення як результату контактів між народами і їх мовами має важливе значення для вирішення ряду лінгвістичних проблем. Таким чином, розглядаючи наукові роботи зазначеного періоду, доходимо висновку, що для лексикологічних праць кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст., у яких трактуються проблеми міжмовних контактів, характерним стає розгляд лінгвістичних явищ у тісному зв'язку з змінами суспільно-політичних умов, актуалізацією певних реалій, для яких в мові-реципієнті або не було адекватних позначень, або існуючі позначення за тими або іншими причинами не влаштовували носіїв мови.

Перспективи подальшого дослідження полягають у більш детальному вивченні положень лінгвістів стосовно досліджуваної проблеми, буде з'ясовано диференційні ознаки ступенів адаптації запозичених слів на різних рівнях мовної системи в лінгвоісторіографічному аспекті.

Література

1. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.): дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2005. 230 с.
2. Битківська Я. В. Тенденції засвоєння та розвиток семантики англізмів у сучасній українській мові : автореф. дис. ... філол. наук: 10.02.01 / Нац. пед. ун-т ім. Володимира Стефаника. Тернопіль, 2008. 19 с.

3. Глущенко В. А. Принципи порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-і рр. XIX ст. – 20-і рр. XX ст.): монографія. Донецьк, 1998. 221 с.
4. Гриценко С. П. Лексичний вплив як чинник динаміки структури мови-реципієнта (на матеріалі латинських запозичень українських пам'яток кінця XVI-XVII ст.): автореф. дис..... канд. філол. наук: 10.02.15 / Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 1999. 20 с.
5. Дружин Г. В. Сучасні лексичні запозичення: прагматика, семантика, соціолінгвістика : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 / Нац. ун-т. Дніпропетровськ, 2000. 17 с.
6. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке. Москва: Наука, 1968. 207 с.
7. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-ті роки XX ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2002. 21 с.
8. Мрозіцька У. Л. Інтра- та екстралінгвістичні чинники розвитку мови-реципієнта (на матеріалі латинських запозичень в українській мові): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 / Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2002. 18 с.
9. Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями? Українська мова. 2007. № 3. С. 3–17.
10. Семчинський С. В. Шляхи збагачення лексики. Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1963. 62 с.
11. Серебренников Б. А. Процессы заимствования и взаимовлияния в языках http://www.e-lingvo.net/library_download_802.html (дата звернення: 12.04.2018).
12. Сімонок В. П. Лексико-семантична рецепція іншомовної лексики в українській мовній картині світу: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. / Нац. юрид. Акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2002. 36 с.
13. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: КНЛУ, 2003. 288 с.
14. Федорець С. А. Англійські запозичення в мові сучасної української реклами: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2005. 18 с.

Маторіна Н.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

УДК 81'365.5''18/20''

КОНВЕРСІЯ ЯК ЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ (лінгвоісторіографічний аспект)

Проблема конверсії як лінгвістичного явища неоднозначно висвітлена в лінгвістичних студіях і належить до найбільш дискусійних у сучасному мовознавстві. У нашому дослідженні пропонуємо оцінку наукових позицій граматистів щодо проблеми конверсії, оскільки, попри важливість окресленої проблеми, у сучасній лінгвоісторіографії майже відсутні відповідні комплексні дослідження.

У статті встановлено, що нового було внесено лінгвістами в розв'язання цієї проблеми і яке це має значення для мовознавства. Окреслено